

OBSAH

PODĚKOVÁNÍ NA MÍSTO PŘEDMLUVY -----	11
ÚVOD -----	13
1. DĚJEPISNÉ POROZUMĚNÍ A OSPRAVEDLNĚNÍ -----	23
Úvodem -----	23
Dvojí pojetí kompetence historických a sociálních věd: kořeny přesvědčení o prvořadosti politických dějin -----	23
Pojetí studované „skutečnosti“ -----	26
„Pojmosloví oboru“ a „kultura oboru“ -----	31
Je „kultura oboru“ determinující? -----	36
Poznání a rozumění, různé koncepce dějepisného rozumění -----	37
Rozumění funkci a rozumění materiální -----	40
Weberovo a Geertzovo rozumění -----	41
Požadavek racionality rozumění -----	42
Aktuální rozumění a rozumění výkladem -----	43
Intencionalistické a narativistické rozumění -----	44
Rozumění teoretické a rozumění zápletkou -----	47
Různé pohledy na badatelsvy hodnoty a hodnocení -----	48
Promyšlení důsledků; lze ospravedlnit kontextualizaci a historizaci? ---	50
2. METODOLOGICKÉ MYŠLENÍ SOUČASNÉ HISTORICKÉ VĚDY: ROGER CHARTIER -----	54
Úvodem -----	54
Dějepis se konstituuje vztahem ke skutečnosti, „reálné“, „historický objekt“ -----	55
Kritický odstup od kategorie „kontinuity“, „totality“ a „kauzality“ -----	57
Představa „objektivitvy“ historického poznání; fikce a pravdivé vyprávění -----	59
Eliasova a Foucaultova revoluce; diskontinuita a kontinuita jako komplementární metodické principy? -----	62
Kritika „histoire sérielle“ a „histoire des mentalités“ -----	63
Postupy kulturních a intelektuálních dějin -----	64
3. MÍSTO (VELKÝCH) TEORIÍ V HISTORICKÝCH VĚDÁCH V DOBĚ NARATIVISTICKÉ KRITIKY A MIKROHISTORICKÝCH BĀDÁNÍ -----	70
Úvodem -----	70
Teorie pozorování a teorie procesů a struktur -----	71

Teorie procesů a struktur, holismus a intencionalita jevů -----	72
Porovnávání historie a přírodních věd -----	75
Teorie a narace -----	79
Substancionalizace a desubstancionalizace historických procesů a struktur -----	88
Problém „empirické“ prokazatelnosti platnosti teorií historických věd --	92
Mikrohistorie a její desubstancionalizační význam -----	95
Závěrem -----	97
4. OD RÉTORICKÉ FIGURY K ANALYTICKÉ	
KATEGORIE – K VÝVOJI POJMU „KULTURA“ V DĚJEPISECTVÍ	
20. STOLETÍ -----	98
Úvodem -----	98
Analytické kategorie a rétorické figury -----	99
Pojmy coby analytické kategorie versus styl historie, diskurzivní praktiky či narativní struktury -----	102
Pojem (pojetí, teorie) kultury -----	106
Mezi rétorickou figurou a analytickým nástrojem – několik příkladů z českého prostředí -----	117
Debaty o smyslu českých dějin a o české otázce -----	117
Česká historiografie -----	122
Sémiotický status jako příklad analytické kategorie v dějepisu kultury --	131
Závěry a výhledy -----	134
5. ČESKÁ HISTORIOGRAFIE A SOCIOLOGIE NÁBOŽENSTVÍ ---	
Úvodem -----	136
Sociologie náboženství -----	139
Historická sociologie -----	142
„Dějepis“ a „historické vědy“ -----	143
Vztahy historiografie a sociologie náboženství v českém prostředí ---	150
Náboženská homogenita tradiční společnosti? -----	152
Náboženská nebo sociální hnutí? Latentní a ideologické funkce náboženství v dějinách? -----	158
Kvazi-náboženské jevy -----	164
Odkouzlení světa, řády racionality -----	167
Pojmy sociologie náboženství jako analytické kategorie v dějepisectví --	173
Niterná situace dějinného aktéra, individuální „životní světy“ -----	178
Závěrem -----	180
6. MOŽNOSTI HISTORICKO-ANTROPOLOGICKÉ	
A KULTURNĚ-DĚJINNÉ INTERPRETACE ČESKÉHO	
TAJNÉHO A TOLERANČNÍHO NEKATOLICTVÍ 18. STOLETÍ ---	
Úvodem -----	182

Byli „tajní nekatolíci“ opravdu tajní?	183
„Odkouzlení světa“	186
Proces odkouzlení světa	186
Ambivalentní rysy v lidové kultuře jako „longue durée“	192
„Prostor zkušenosti“ a „horizont očekávání“	196
Sebetematizace, individualizace zbožnosti	200
Prvky genderové analýzy	202
Závěrem	204
7. NOVOVĚKÁ RACIONALIZACE A ODKOUZLENÍ SVĚTA.	
NĚKOLIK POZNÁMEK K MOŽNOSTI POJEDNAT PROCES	
KULTURNĚ-DĚJINNÉ PROMĚNY	206
Úvodem	206
Kulturní relativita racionality, paradigmatické zlomy	206
Proces racionalizace a proces odkouzlení světa - několik	
metodologických poznámek	210
Paralelnost procesů - jeden příklad	217
Závěrem	220
ZÁVĚREČNÉ SHRNUÍ A ÚVAHY	221
Naturalizace kultur či sémantizace/sémiotizace přírody?	224
Proces dějinné proměny kulturních obsahů a kulturní evoluce	231
Obejdeme se bez Popperova „třetího světa“?	236
POZNÁMKY	244
BIBLIOGRAFIE	314
JMENNÝ REJSTŘÍK	335